

ƏLİYEVƏ SƏDAYƏ ZAHİD QIZI
Azərbaycan Dillər Universiteti
ilqaraliyev2001@mail.ru

ALİ TƏHSİLDƏ İNGİLİS DİLİNİN XARİCİ DİL KİMİ TƏDRİSİ

Açar sözlər: ali təhsil, kommunikativ dil tədrisi, tələbə müxtəlifliyi, öyrənmə üsulları, dil bacarıqları, formativ qiymətləndirmə

Key words: higher education, communicative language teaching, student diversity, learning styles, language skills, formative assessment

Ключевые слова: высшее образование, коммуникативное обучение языку, разнообразие студентов, стили обучения, языковые навыки, формативное оценивание

Müasir qloballaşan dünyada ingilis dili ünsiyyət, akademik axtarışlar və peşəkar uğur üçün mühüm vasitə rolunu oynayır. Beynəlxalq biznes, elm və texnologiyanın lingua francası olaraq ingilis dilini bilmək global birlikdə iştirak etmək istəyən şəxslər üçün getdikcə daha vacib hala gəlir. Nəticə etibarilə, dünya üzrə ali təhsil müəssisələri tələbələrini rəqabət mühitində inkişaf etmək üçün tələb olunan dil bacarıqları ilə təchiz etmək üçün İngilis dilinin xarici dil kimi proqramlarını öz kurikulumlarına inteqrasiya etmək zərurətini dərk etmişlər.

Bu məqalənin məqsədi ali təhsildə ingilis dilinin xarici dil kimi tədrisinin müxtəlif aspektlərini araşdırmaqdır. Onun məqsədi tətbiq olunan metodologiyaları, qarşıya çıxan çətinlikləri və bu proqramların tələbələrin akademik və peşəkar inkişafına ümumi təsirini təhlil etməkdir. Həm ənənəvi, həm də müasir tədris yanaşmalarını tədqiq etməklə, bu məqalə ali təhsil müəssisələrində İngilis dilinin xarici dil kimi tədrisini təkmilləşdirmək üçün qəbul edilə bilən effektiv strategiyaları vurğulamağa çalışır. [1, s. 23]

Bu məqalənin tezisində ali təhsildə İngilis dilinin xarici dil kimi effektiv tədrisinin innovativ pedaqoji metodların birləşməsini, tələbə ehtiyaclarını dərinlən dərk etməyi və çoxsaylı çətinliklərin öhdəsindən gəlmək bacarığını tələb etdiyini irəli sürür. Bu cür yanaşma təkcə dil biliklərini gücləndirmir, həm də tələbələrin akademik uğurlarına və gələcək karyera imkanlarına töhfə verir.

Ədəbiyyatın hərtərəfli nəzərdən keçirilməsi, tədris metodologiyalarının təhlili və praktiki problemlər və həll yollarının müzakirəsi vasitəsilə bu məqalənin məqsədi ali təhsildə ingilis dilinin xarici dil kimi tədrisi üçün ən yaxşı təcrübələr haqqında dəyərli fikirlər təqdim etməkdir. Nəhayət, məqsəd tələbələrə qloballaşan dünyanın tələblərinə hazırlamaqda İngilis dilinin xarici dil kimi tədris proqramlarının həlledici rolunu vurğulamaq və bu sahədə gələcək təkmilləşdirmə yollarını təklif etməkdir.

Ali təhsildə İngilis dilinin xarici dil kimi tədrisi dil biliklərini artırmaq və müxtəlif tələbə ehtiyaclarını ödəmək məqsədi daşıyan müxtəlif metodologiyaları özündə birləşdirərək əhəmiyyətli dərəcədə inkişaf etmişdir. Qrammatik Tərcümə Metodu və Birbaşa Metod kimi ənənəvi metodlar dil tədrisi üçün zəmin yaratdı.

Qrammatika-Tərcümə Metodu mətnləri tərcümə etməyə və qrammatik qaydaları əzbərləməyə diqqət yetirirdi ki, bu da çox vaxt danışma və dinləmə bacarıqlarının məhdudlaşması ilə nəticələnirdi. Bunun əksinə olaraq, birbaşa metod şifahi ünsiyyətə və induktiv qrammatik öyrənməyə üstünlük verərək, immersiv öyrənməni vurğuladı, təlim tamamilə ingilis dilində aparıldı. Bununla belə, çox vaxt oxuma və yazma bacarıqlarına laqeyd yanaşırdı. [3, s. 12]

Daha müasir yanaşmalara keçid İngilis dilinin xarici dil kimi tədrisində əhəmiyyətli irəliləyişlərə səbəb oldu. Kommunikativ dil tədrisi real dünya vəziyyətlərində effektiv ünsiyyət qurma qabiliyyətini vurğulayaraq bu sahədə inqilab etdi. Kommunikativ dil tədrisi qəzetlər, videolar və gündəlik ssenarilər kimi orijinal materiallardan istifadə etməklə qarşılıqlı əlaqə və mənalı ünsiyyət vasitəsilə dinləmə, danışma, oxuma və yazma bacarıqlarının inkişafına diqqət yetirir. Bu yanaşma praktiki dil istifadəsini təşviq edir və tələbələrin daha təbii bacarıqlarını inkişaf etdirməyə kömək edir.

Tapşırıq əsaslı dil tədrisi İngilis dili istifadəsini tələb edən mənalı tapşırıqların tamamlanması ətrafında təlimatı mərkəzləşdirərək İngilis dilinin xarici dil kimi tədrisini daha da təkmilləşdirir. Səyahət planlaşdırmaq və ya sorğu keçirmək kimi real həyat fəaliyyətlərini əks etdirən bu tapşırıqlar dilin fəal öyrənilməsini və praktiki tətbiqini təşviq edir, tələbələrin fəallığını və motivasiyasını artırır.

Texnologiyanın inteqrasiyası İngilis dilinin xarici dil kimi tədris metodologiyalarını da dəyişdirdi. Rəqəmsal alətlər və onlayn platformalar həm müəllimlər, həm də tələbələr üçün mövcud olan resursları genişləndirərək, daha interaktiv və cəlbedici öyrənmə təcrübələrini asanlaşdırıb [2, s. 192]. Dil öyrənmə proqramları, virtual sinif otaqları və onlayn əməkdaşlıq alətləri tələbələrə ənənəvi sinif şəraitindən kənarda ingilis dilini təcrübədən keçirməyə imkan verir. Üz-üzə təlimatı onlayn fəaliyyətlərlə birləşdirən qarışıq öyrənmə, müxtəlif tələbə ehtiyaclarını və öyrənmə təmplərini təmin edən daha çox çeviklik və fərdiləşdirilmiş öyrənmə təklif edir.

Ali təhsildə İngilis dilinin xarici dil kimi tədrisi dil proqramlarının effektivliyinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərə biləcək mürəkkəb bir sıra problemlərin həllini nəzərdə tutur. Əsas problemlərdən biri bacarıq səviyyələrində, mədəni fonlarda və öyrənmə üslublarında variasiyaları özündə əks etdirən tələbə müxtəlifliyidir. Tipik bir ali təhsil şəraitində tələbələr müxtəlif səviyyələrdə ingilis dili bilikləri ilə gəlirlər və bu, müəllimlərin bütün tələbələrin ehtiyaclarına cavab verən dərsləri tərtib etmələrini çətinləşdirir. Qabaqcıl tələbələr materialı çox sadə tapa bilər, yeni başlayanlar isə ayaqlaşmaqda çətinlik çəkə bilərlər [2, s. 42]. Bundan əlavə, mədəni fərqlər öyrənmə üslublarına və ünsiyyət üstünlüklərinə təsir göstərir, müxtəlif mənşəli tələbələrin sinif davranışı, iştirak və müəllimin rolu ilə bağlı müxtəlif gözləntiləri olur. Bu mədəni nüansların başa düşülməsi və uyğunlaşdırılması inklüziv və effektiv öyrənmə mühiti yaratmaq üçün çox vacibdir. Bundan əlavə, tələbələr müxtəlif öyrənmə üslubları nümayiş etdirirlər - vizual, eşitmə və kinestetik - bütün

şagirdləri effektiv şəkildə cəlb etmək üçün müəllimlərdən çevik və müxtəlif təlim strategiyalarından istifadə etməyi tələb edir.

Qiymətləndirmə və qiymətləndirmə həm də İngilis dilinin xarici dil kimi tədris təlimatında mühüm problemlərdir. Tələbələrin dil biliklərini və irəliləyişlərini dəqiq ölçən ədalətli və effektiv qiymətləndirmə metodlarının işlənilib hazırlanması vacibdir. Ənənəvi imtahanlar tələbənin ünsiyyət qabiliyyətini və ya praktiki dil bacarıqlarını tam şəkildə əks etdirməyə bilər. Davamlı əks əlaqəni təmin edən formativ qiymətləndirmələr və ümumi öyrənməni qiymətləndirən summativ qiymətləndirmələr şagirdin irəliləyişinin hərtərəfli başa düşülməsi üçün çox vacibdir. Formativ qiymətləndirmələr təkmilləşdirilməli sahələrin müəyyən edilməsinə kömək edir, summativ qiymətləndirmələr isə ümumi bacarıq ölçüsünü təmin edir. Tələbələrin inkişafı üçün vaxtında və konstruktiv rəyin təmin edilməsi vacibdir, lakin siniflərin böyük ölçüləri və ağır iş yükləri müəllimlərin fərdi rəy təklif etmələrini çətinləşdirə bilər. Tələbələrin öyrənilməsinə dəstəkləmək və davamlı təkmilləşməni təmin etmək üçün effektiv əks əlaqə mexanizmləri mövcud olmalıdır.

Ali təhsildə İngilis dilinin xarici dil kimi tədrisi müxtəlif tədris metodologiyalarının nüanslı dərk edilməsini, tələbələrin müxtəlif ehtiyaclarının dərk edilməsini və xas problemlərin aradan qaldırılması üçün strateji yanaşma tələb edən çoxşaxəli və dinamik bir işdir. Qrammatik Tərcümə və Birbaşa Empirik tədqiqatlarla dəstəklənən bu müasir metodologiyalar real dünyadakı ünsiyyət bacarıqlarına, dilin praktiki tətbiqinə və dil öyrənmənin akademik məzmunla integrasiyasına diqqət yetirir və bununla da daha vahid və cəlbədicə öyrənmə təcrübəsini təşviq edir.

Bu irəliləyişlərə baxmayaraq, müəllimlər İngilis dilinin xarici dil kimi tədrisində xeyli çətinliklərlə üzləşirlər. Müxtəlif bacarıq səviyyələrini, mədəni mənşəyi və öyrənmə üslublarını əhatə edən tələbə müxtəlifliyi uyğunlaşa bilər və inklüziv tədris strategiyalarını tələb edir. Kurrikulumun dizaynı bütün dörd dil bacarıqlarının inkişafı və dil tədrisinin akademik məzmunla integrasiyası arasında tarazlıq yaratmalıdır [5, s. 75]. Bundan əlavə, ədalətli və effektiv qiymətləndirmə metodları tələbələrin dil biliyinin və tərəqqinin dəqiq ölçülməsi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir, formativ və summativ qiymətləndirmələr arasında tarazlığı və vaxtında, konstruktiv rəyin təmin edilməsini tələb edir.

Bu problemlərin həlli hərtərəfli və çoxşaxəli yanaşma tələb edir. Fərdi tələbə ehtiyaclarına cavab verən fərdiləşdirilmiş təlim strategiyaları, müəllimlər üçün davamlı peşəkar inkişaf və öyrənmə təcrübələrini artırmaq üçün texnologiyanın integrasiyası vacibdir. Həmyaşıdların qarşılıqlı əlaqəsini və praktiki dil istifadəsini təşviq edən birgə öyrənmə mühitləri, güclü əks əlaqə mexanizmləri ilə birlikdə davamlı təkmilləşdirmə və tələbə inkişafını dəstəkləyir.

Effektiv İngilis dilinin xarici dil kimi tədrisinin təsiri dil biliklərindən kənara çıxır və qloballaşan dünyada tələbələrin akademik uğurlarına və karyera imkanlarına əhəmiyyətli töhfə verir. Müasir pedaqoji yanaşmaları mənimsəməklə, əsas problemləri həll etməklə və davamlı təkmilləşdirmələr axtarmaqla pedaqoqlar

tələbələrə akademik və peşəkar səviyyədə uğur qazanmağa imkan verən dinamik və effektiv İngilis dilinin xarici dil kimi tədris proqramları yarada bilərlər. [4, s. 201]

Nəticə olaraq, ali təhsildə ingilis dilinin xarici dil kimi tədrisi tələbələrin akademik və peşəkar gələcəklərinin formalaşmasında mühüm rol oynayır. İnnovativ tədris metodologiyalarının qəbulu, problemlərin strateji şəkildə idarə edilməsi və davamlı təkmilləşdirmə öhdəliyi vasitəsilə müəllimlər dəstəkləyici və effektiv İngilis dilinin xarici dil kimi öyrənmə mühitini inkişaf etdirə bilərlər. Bu da öz növbəsində tələbələri getdikcə qloballaşan dünyada uğur qazanmaq üçün lazım olan əsas dil bacarıqları və mədəni sərişələrlə təchiz edir.

Ədəbiyyat:

1. Michael Thomas. Texnologiya təkmilləşdirilmiş dil öyrənilməsi: nəzəriyyə və təcrübənin əlaqələndirilməsi, 2013
2. H. Douglas Brown, Priyanvada Abeywickrama. Dilin qiymətləndirilməsi: prinsiplər və sinif təcrübələri, 2002.
3. H. Douglas Brown. Prinsiplərlə tədris: dil pedaqogikasına interaktiv yanaşma, 1994
4. Jim Scrivener. Öyrənmə tədrisi: ingilis dilinin tədrisi üçün əsas bələdçi, 1994
5. Marguerite Ann Snow, Donna M. Brinton. Ali təhsil ayarlarında məzmun əsaslı təlimat, 2002

Ali təhsildə ingilis dilinin xarici dil kimi tədrisi

Xülasə

Ali təhsildə İngilis dilinin Xarici Dil kimi tədrisi tələbələri qloballaşan dünyada akademik və peşəkar uğur üçün zəruri olan dil bacarıqları ilə təchiz etmək üçün çox vacibdir. Bu yazı İngilis dilinin xarici dil kimi tədris metodologiyasının təkamülünü, İngilis dilinin xarici dil kimi təlimatında qarşılaşılan çətinlikləri və proqramlarının effektivliyini artırmaq üçün bu problemlərin aradan qaldırılması üçün strategiyaları araşdırır. Tarixən İngilis dilinin xarici dil kimi tədrisi mətn tərcüməsi və qrammatik əzbərləməyə əsaslanan Qrammatik tərcümə metodu və immersiv şifahi ünsiyyəti vurğulayan Birbaşa Metod kimi ənənəvi üsullarla başlamışdır. Tələbə müxtəlifliyi, o cümlədən səriştə səviyyələri, mədəni fonlar və öyrənmə üslubları uyğunlaşa bilən və inklüziv tədris strategiyaları tələb edir. Yüksək keyfiyyətli tədris materiallarına və texnoloji alətlərə çıxışı əhatə edən resurs əlçatanlığı tədrisin keyfiyyətinə təsir edərək əhəmiyyətli dərəcədə dəyişə bilər. Kurikulum dizaynı bütün dörd dil bacarıqlarının inkişafını balanslaşdırmalıdır və dil təlimatını akademik məzmunla effektiv şəkildə birləşdirməlidir. Bundan əlavə, ədalətli və effektiv qiymətləndirmə metodları tələbələrin səriştəsini və tərəqqisini dəqiq ölçmək üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir, formativ və summativ qiymətləndirmələr və konstruktiv rəyin təmin edilməsi arasında balansı tələb edir. Bu problemlərin həlli çoxşaxəli yanaşmanı əhatə edir. Fərdiləşdirilmiş təlim strategiyaları, müəllimlər üçün davamlı peşəkar inkişaf və texnologiyanın inteqrasiyası öyrənmə təcrübəsini artırır və müxtəlif tələbə

ehtiyaclarını təmin edir. Birgə öyrənmə mühitləri və möhkəm əks əlaqə mexanizmləri davamlı təkmilləşdirmə və tələbə inkişafını dəstəkləyir. Yekun olaraq, İngilis dilinin xarici dil kimi tədris metodologiyalarının təkamülü və problemlərin strateji idarə olunması dinamik və effektiv proqramlarının yaradılması üçün vacibdir. Bu proqramlar təkcə dil biliklərini gücləndirmir, həm də tələbələrə bir-biri ilə əlaqəli qlobal birlikdə akademik uğur və karyera imkanlarına hazırlayır. İngilis dilinin xarici dil kimi təhsilində gələcək tədqiqatlar və innovasiyalar bu proqramların effektivliyini daha da artıracaq, tələbələrin qloballaşan dünyada naviqasiya etmək və inkişaf etmək üçün yaxşı təchiz olunmasını təmin edəcək.

ALİYEVƏ SADAYA

TEACHING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE IN HIGHER EDUCATION

SUMMARY

Teaching English as a Foreign Language in higher education is critical to equipping students with the language skills necessary for academic and professional success in a globalized world. This paper examines the evolution of English as a foreign language teaching methodology, challenges encountered in English as a foreign language instruction, and strategies for overcoming these challenges to increase the effectiveness of programs. Historically, the teaching of English as a foreign language began with traditional methods such as the Grammatical translation method, which relies on text translation and grammar memorization, and the Direct Method, which emphasizes immersive oral communication. Student diversity, including ability levels, cultural backgrounds, and learning styles, requires adaptive and inclusive teaching strategies. Resource availability, including access to high-quality teaching materials and technological tools, can vary significantly, affecting the quality of teaching.

Curriculum design should balance the development of all four language skills and effectively integrate language instruction with academic content. In addition, fair and effective assessment methods are critical to accurately measuring student competence and progress, requiring a balance between formative and summative assessments and the provision of constructive feedback. Solving these problems involves a multifaceted approach. Personalized learning strategies, continuous professional development for teachers, and integration of technology enhance the learning experience and meet diverse student needs.

Collaborative learning environments and robust feedback mechanisms support continuous improvement and student development. In conclusion, the evolution of English as a foreign language teaching methodologies and the strategic management

of challenges are essential to creating dynamic and effective programs. These programs not only strengthen language skills, but also prepare students for academic success and career opportunities in an interconnected global community. Future research and innovation in English as foreign language will further enhance the effectiveness of these programs, ensuring that students are well equipped to navigate and thrive in a globalized world.

ПРЕПОДАВАНИЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

РЕЗЮМЕ

Преподавание английского языка как иностранного в высших учебных заведениях имеет решающее значение для приобретения студентами языковых навыков, необходимых для академического и профессионального успеха в глобализованном мире. В этой статье рассматривается эволюция английского языка как методологии преподавания иностранного языка, проблемы, с которыми сталкиваются при обучении английскому языку как иностранному языку, а также стратегии преодоления этих проблем для повышения эффективности программ.

Исторически преподавание английского языка как иностранного начиналось с традиционных методов, таких как метод грамматического перевода, который опирается на перевод текста и запоминание грамматики, и прямой метод, который делает упор на иммерсивное устное общение. Разнообразие учащихся, включая уровни способностей, культурное происхождение и стили обучения, требует адаптивных и инклюзивных стратегий обучения. Доступность ресурсов, включая доступ к высококачественным учебным материалам и технологическим инструментам, может существенно различаться, влияя на качество преподавания. Разработка учебной программы должна сбалансировать развитие всех четырех языковых навыков и эффективно интегрировать языковое обучение с академическим содержанием. Кроме того, справедливые и эффективные методы оценки имеют решающее значение для точного измерения компетентности и успеваемости учащихся, требуя баланса между формирующим и итоговым оцениванием и предоставлением конструктивной обратной связи. Решение этих проблем предполагает многогранный подход.

Персонализированные стратегии обучения, постоянное профессиональное развитие учителей и интеграция технологий улучшают процесс обучения и удовлетворяют разнообразные потребности учащихся. Среда совместного обучения и надежные механизмы обратной связи поддерживают постоянное совершенствование и развитие учащихся.

В заключение отметим, что эволюция методологий преподавания английского как иностранного языка и стратегическое решение проблем имеют важное значение для создания динамичных и эффективных программ. Эти программы не только укрепляют языковые навыки, но и готовят студентов к академическим успехам и карьерным возможностям во взаимосвязанном глобальном сообществе. Будущие исследования и инновации в образовании еще больше повысят эффективность этих программ, гарантируя, что учащиеся будут хорошо подготовлены к навигации и процветанию в глобализированном мире.

Rəyçi:

prof. D.Ə.İsmayılova